SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	24/2943
Dok.nr:	24/31858
Arkiv:	FE-011
Saksbehandler:	Oddbjørg Birkelid
Dato:	17.11.2024

En eller todagersvalg ved stortings- og sametingsvalget 2025

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
PS - 005/24	Valgstyret	28.11.2024
PS - 084/24	Kommunestyret	16.12.2024

Innstilling fra Valgstyret - 28.11.2024 - 005/24
Kommunestyret vedtar at det ved stortings- og sametingsvalget 2025, holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen.

Søndagsåpne stemmelokaler gjelder for Sortland, Strand, Sigerfjord, Maurnes og Indre Eidsfjord.

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING

Kommunestyret vedtar at det ved stortings- og sametingsvalget 2025, holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen.

Søndagsåpne stemmelokaler gjelder for Sortland, Strand, Sigerfjord, Maurnes og Indre Eidsfjord.

Kommunestyret behandling - 16.12.2024 - PS-084/24

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

Votering:
Valgstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Kommunestyret PS - 084/24 VEDTAK:
Kommunestyret vedtar at det ved stortings- og sametingsvalget 2025, holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen.

Søndagsåpne stemmelokaler gjelder for Sortland, Strand, Sigerfjord, Maurnes og Indre Eidsfjord.

Valgstyret behandling - 28.11.2024 - PS-005/24

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

Votering:
Kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

Valgstyret PS - 005/24 VEDTAK:
Kommunestyret vedtar at det ved stortings- og sametingsvalget 2025, holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen.

Søndagsåpne stemmelokaler gjelder for Sortland, Strand, Sigerfjord, Maurnes og Indre Eidsfjord.

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN
Saken gjelder fastsetting av valgdager for stortings- og sametingsvalget 2025.

FAKTA I SAKEN
Forut for hvert valg, tar kommunestyret i Sortland stilling til om kommunen skal ha todagersvalg, og ikke bare den ene valgdagen som vedtas av sentrale myndigheter.

Myndighet
Vedtaksmyndigheten følger av valglovens valglovens § 9-1, fjerde ledd der det heter at

«Kommunestyret kan selv bestemme at det på ett eller flere steder i kommunen skal holdes valg også søndagen før valgdagen. Denne søndagen og valgdagen utgjør til sammen valgtinget. Hvis kommunen skal ha søndagsvalg, skal valgstyret orientere Valgdirektoratet om dette senest 31. mai i valgåret».

I Sortland kommunes delegeringsreglement pkt. 3.5, har kommunestyret delegert til valgstyret å avgjøre hvor mange stemmekretser kommunen skal deles inn i. Valgstyret har i vedtak 24.10.2024, sak 002/24, vedtatt at det skal holdes valg i fem stemmekretser ved stortings- og sametingsvalget 2025:

Sigerfjord-Blokken - krets 01
Strand - krets 02
Maurnes-Godfjord - krets 03
Sortland-Jennestad-Holand - krets 04
Indre Eidsfjord - krets 05

Denne aktuelle saken omhandler derfor det som tilligger kommunestyret selv å avgjøre:

-*om* det skal holdes valg i Sortland søndagen før den offisielle valgdagen
-*hvilke* steder som i så fall skal holde åpent søndagen

VURDERING
Valgordningen i Norge er lagt opp slik at man skal forestå stemmegivningen fysisk, enten ved forhåndsstemmegivning ute, hjemme, institusjon mv, eller på selve valgdagene. Man har ingen løsning for digital stemmegivning. Fysisk tilgjengelighet ved valg er derfor et sentralt og vesentlig tema i valggjennomføringen nå som før.

Det er samtidig en kjensgjerning at valg er kostnadskrevende å gjennomføre. Tilbudene som gis, bør derfor evalueres fortløpende; både for å sikre fysisk tilgjengelighet til valg, men også for å kunne tilby hensiktsmessige stemmetilbud.

Søndagsåpne stemmelokaler er et utvidet tilbud for stemmegivning på valgtinget. Sortland kommune har tradisjon for å ha todagers valg, med åpne stemmelokaler i Sigerfjord, Strand, Maurnes, Indre Eidsfjord og Sortland.

Tall fra tidligere valg i Sortland da kommunen også hadde flere små stemmekretser med kun åpent en valgdag, har ikke vist sammenheng mellom valgoppslutning og antall valgdager. I en evaluering gjort av kommunaldepartementet tilbake til 2011, ble det heller ikke funnet sammenheng mellom todagersvalg og økt valgdeltakelse.

Manntallsavkryssingen ved valget i Sortland 2023, viser at det i de ytre kretsene var rundt 40 % av de som stemte på valgdagene, som benyttet søndagen til å avgi sin stemme. I krets 04 Sortland - Jennestad - Holand var det 28 % av de som avga stemme på valgtinget, som valgte å avgi stemme på søndagen. Tilgjengelighet til valg også søndagen, antas derfor å være et ønsket tilbud.

Andelen av stemmegiverne som velger å avgi forhåndsstemme, er også generelt økende. Den totale valgoppslutningen viser ikke tilsvarende progresjon. Velgeratferden er slik sett i bevegelse, der flere velger å avgi forhåndsstemme i stedet for å stemme på valgdagen.

Dette er spesielt merkbart for valget i "pandemiåret" 2021, der det av beredskaps- og smittevernhensyn sterkt ble oppfordret til, og lagt til rette for forhåndsstemming. Men tallene viser i stor grad det samme for valget i 2023. Man kan derfor anta at velgerne ønsker et godt og bredt forhåndsstemmetilbud.

Det vil legges fram egen sak til valgstyret om forhåndsstemmetilbudet ved kommende valg. Når forhåndsstemmingen likevel trekkes inn i denne saken om en eller todagersvalg, er det fordi en økning i forhåndsstemmegivningen får som direkte konsekvens at det er færre stemmeberettigede igjen som stemmer på valgdagene. For noen av kretsene vil det rent plassmessig ikke lenger være behov for å fordele velgerne på to valgdager. Når skolebygg benyttes som stemmelokaler, må det imidlertid tas høyde for at en overgang til endagsvalg vil gi en økt mengde velgere i stemmelokalet mandagen. Denne økningen må la seg kombinere med skoledriften.

Fortsetter den store oppslutningen om forhåndsstemmeordningen slik som ved valgene i 2021 og 2023, bør det over tid vurderes om man skal gå bort fra søndagsåpne stemmelokaler, enten helt eller for noen av stemmekretsene.

Kommunedirektøren foreslår ikke å endre praksis med søndagsåpne stemmelokaler nå, men stemmetallene for stortings- og sametingsvalg i 2025 bør inngå i vurderingen av om man skal ha en- eller todagers valg ved kommune- og fylkestingsvalget i 2027.

Personalmessige forhold
Et stemmelokale må tilrettelegges og settes i samme stand uavhengig av antall valgdager. Likeså er prosessen med rekruttering og opplæring av valgmedarbeidere noenlunde lik, selv om det erfaringsmessig er noen som under rekrutteringen vegrer seg mer for å binde seg opp til to valgdager. Personalmessige konsekvenser av todagersvalg knytter seg i hovedsak til at valgadministrasjonen er tilgjengelig og i beredskap også søndagen.

Økonomiske forhold
Kostnader ved innleie av valgmedarbeidere til alle stemmekretsene er naturlig nok større ved todagersvalg enn endagsvalg. Det påløper også noe mer i kostnader knyttet til bevertning og kjøregodtgjørelse ved todagers valg.

Valgadministrasjonens ressursbruk knyttet til forberedelse, tilrettelegging og opplæring til hver enkelt stemmekrets, vurderes å ikke være vesentlig større ved todagers valg kontra en dags valg.

Merkostnadene ved todagersvalg er i hovedsak knyttet til lønnskostnader til valgadministrasjonen for merarbeid på søndagen, herunder beredskap og oppfølging av valgmedarbeiderne ute stemmekretsene.

Folkehelse/Klima-, miljø- og naturforhold
Ikke relevant for saken.

KONKLUSJON
Kommunedirektøren anbefaler at det holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen ved stortings- og sametingsvalget 2025. Det foreslås søndagsåpne stemmelokaler på Sortland, Strand, Sigerfjord, Maurnes og i Indre Eidsfjord.